

Софийски университет “Св. Климент Охридски”
Факултет по славянски филологии
Катедра по кирилометодиевистика

ДА ЧЕТЕМ АГИОГРАФИЯТА:
НАРАТИВНИ МОДЕЛИ И ИНТЕРПРЕТАТИВНИ ПОДХОДИ

Гл. ас. д-р Диана Атанасова
Катедра по кирилометодиевистика, ФСлФ, каб. 144
e-mail: adiana@slav.uni-sofia.bg

Статут на курса: ИЗБИРАЕМ
Образователно-квалификационна степен: БАКАЛАВЪРСКА
Специалност: БЪЛГАРСКА ФИЛОЛОГИЯ
Форма на обучение: ЗАДОЧНО

АНОТАЦИЯ НА КУРСА

Курсът има да цел да запознае студентите със спецификите на един от основните дялове на средновековната словесност – агиографския. Обект на внимание ще бъдат наративните модели и словесните реализации на две жанрови разновидности на агиографията – мъчение и житие. Ще бъдат разглеждани и анализирани представителни за двата жанра текстове, като се започне от появилите се още в късноелинистичен контекст повествования и се стигне до оригиналните средновековни български произведения. Ще бъдат потърсени формите на приемственост и интертекстуалните връзки между ранните агиографски текстове (византийски) и по-късно създадените оригинални български жития. Вниманието ще е фокусирано върху византийската традиция - модел и на средновековната българска словесност.

ТЕМАТИЧЕН ПЛАН

1. Агиография: исторически, контекстуални, макрожанрови аспекти
2. Календари и празници: зависимост на агиографския репертоар от предписанията на църквата.
3. Жанр и наративен модел в повествованията за светците. Епос и/ или роман(с)
4. Моделът на диаметралното противопоставяне. “Епическото” мъчение.
5. Моделът на градационното противопоставяне. Агиографски “романс”.

6. Мъченическото житие: хибридизиране на похватите.
7. “Агиографският епос”: византийските му репрезентации и средновековните български реализации.
8. “Агиографският романс”: примерът на историята за “гръцкия д-р Фауст” (Киприан мага и девицата Юстина).
9. Историческият наратив в агиографските произведения.
10. Силата на думите и думите на силния: апотропейни функции на някои агиографски текстове.

ФОРМИРАНЕ НА ОЦЕНКА:

Оценката се формира въз основа на: 1. участие в дискусиите в часовете (30%) и 2. курсова работа по тема върху агиографията (70%).

* * *

ИЗБРАНА БИБЛИОГРАФИЯ:

1. Атанасова, Д. Мъченици, текстове, контексти. С., 2008.
2. Атанасова, Д. Св. Киприан: пътят на мага. – В: *Inter angelos demonesque*. Доклади от международна научна конференция, проведена в Лесидрен от 30 август до 1 септември 2001. С., 2005, 119-125.
3. Атанасова, Д. Св. Текла във и през огледалото на апостол Павел. – Старобългарска литература, 33-34. Филологически изследвания в чест на Климентина Иванова за нейната 65-годишнина. С., 2005, 263-274.
4. Атанасова, Д. Чети-минейт и практиките на четене през славянското средновековие. – В: *Любав према образовању и вера у Бога у православним манастирима*. Сборник избраних радова. 5. Међународна хиландарска конференција. Књига прва. / *Love of Learning and Devotion to God in Orthodox Monasteries. Selected Proceedings. 5th International Hilandar Conference. Volume one*. Београд/ Columbus, 2006, 119-124.
5. Атанасова, Д. *Как с думи се вършат неща*: апотропейната мощ на мъчението на св. Никита. – *Християнска агиология и народни вярвани*. Сборник в чест на ст.н.с. Елена Коцева. С., 2008, 169-185.
6. Атанасова, Д. *The Miracles of the Great Martyr Menas in the Medieval Slavic pre-Metaphrastic Menaia-četi* (critical edition of the text, based on manuscript 1039 from the National Library “SS Cyril and Methodius” in Sofia. – *Scripta & e-Scripta*, 6. Sofia, 2008, 305-324.
7. Браун, П. *Култът към светците. Възход и функции на латинското християнство*. С., 2000.
8. *Жени-светици в източното православие*. Съст. Е. Томова. С., 1995.
9. Измирлиева, В. Една гледна точка към понятието “жанр” в старобългаристиката. – *СЛ*, 25-26, 1991, 29-37.
10. Ковачев, О. *Романът срещу романса* – В: *Готическият роман. Генеалогия, жанр, естетика*. С., 2004, 62-90.
11. Лотман, Ю.М. *Структура художественного текста*. М., 1970.

12. Попова Т. В. Античная биография и византийская агиография. – В: Античность и Византия. М., 1975, 218-266.
13. Станчев, Кр. Поетика на старобългарската литература. С., 1982.
14. Станчев, Кр. Стилистика и жанрове на старобългарската литература. С., 1982. (Второ издание С., 1995).
15. Aigrain, R. L'hagiographie. Ses sources - Ses méthodes. Son histoire. Paris, 1953 (фототипно изд. Bruxelles, 2000).
16. Altman, Ch. F. Two types of Opposition and the Structure of Latin Saints' Lives. – MedHum. 6, (Medieval Hagiography and Romance), 1975, 1-11.
17. Anson, J. The Female Transvestite in Early Monasticism: the Origin and Development of a Motif. – Viator, 5, 1974, 1-32.
18. Atanassova, Diana. Narrating Exorcism and Performing Prayers (Aspects of Performativity of Some Early *Martyria* spread in South Slavic Milieu) – В: Светци и свети места на Балканите. Материали от международната конференция, София, 14-16 юни 2012 г. Том 1, Филология, археология, текстология - Старобългарска литература, 47, 2013, 362-376.
19. Cohn, N. Europe's Inner Demons: The Demonization of Christians in Medieval Christendom. Revised Edition. Chicago, 2000.
20. Cooper, K. The Virgin and the Bride: Idealized Womanhood in Late Antiquity. Cambridge, 1996.
21. Delcourt, M. Female Saints in Masculine Clothing. – In: Hermaphrodite: Myths and Rites of Bisexual Figure in Classical Antiquity. London, 1961, 84-102.
22. Delehaye, H. The Legends of the Saints: An Introduction to Hagiography. Crawford 1907.
23. At: <http://www.fordham.edu/halsall/basis/delehaye-legends.html>
24. Delehaye, H. Les origines du culte des martyrs. Deuxième édition revue. Bruxelles, 1933. (= Subsidia Hagiographica, 20).
25. Delehaye, H. Les passions des martyrs et les genres littéraires. Bruxelles, 1921 (2nd ed. Bruxelles, 1966).
26. Delehaye, H. Hagiography. – The Catholic Encyclopedia. At: <http://www.newadvent.org/cathen/04583a.htm>
27. DeLooz, P. Towards a Sociological Study of Canonized Sainthood. – In: Sints and their Cults: Studies in Religious Sociology, Folklore and History. Cambridge, 1983, 189-212.
28. Dimitrova, M. Mary of Egypt in Medieval Slavic Literacy. - Byzantinoslavica, 56, 1995, 617-624
29. Elliott A. G. Roads to Paradise. Reading the Lives of the Early Saints. Hanover – London, 1987.
30. Hägg, T. The Novel in Antiquity. Berkeley: California. 1983.
31. Ingham, N. W. Genre Characteristics of the Kievan Lives of Princes in Slavic and European Perspective. – In: American Contributions to the Ninth International Congress of Slavists. September 1983, Kiev. 2. Literature, Poetics, History. Columbus, 1983. 223-237.
32. Ingham, N. W. Genre-theory and Old Russian Literature. – SEEJ, 31, 1987, 2, 234-245.
33. Ingham, N. W. Narrative Mode and Literary Kind in Old Russian: Some Theses. – In: Gattung und Narration in den älteren slavischen Literaturen (Zweite Berliner Fachtagung 1984). Wiesbaden 1987. 173-184.
34. Krumbacher, K. The History of Byzantine Literature: from Justinian to the end of the Eastern Roman Empire (527-1453). Translated by David Jenkins and David Bachrach. University of Notre Dame, 2001.

35. Lifshitz, F. Beyond Positivism and Genre: ‘Hagiographical’ Texts as Historical Narrative. – *Viator*, 25, 1994, 95–113.
36. Patlagean, E. Ancient Byzantine Hagiography and Social History. – In: *Saints and their Cults: Studies in Religious Sociology, Folklore and History*. Cambridge, 1983. 101-122.
37. Philippart, G. Hagiographes et hagiographie, hagiologes et hagiologies. Des mot et des concepts. – In: *Hagiographica (Rivista della Società Internazionale per lo Studio del Medioevo)*, 1, 1994, 1-16.

I. Избрани агиографски произведения (препоръчителни):

- Мъчение на Юлияния* – в: *Жени светици в Източното православие*. С., 1995., 7-22.
- Повест за Петър и Феврония Муромски* – в: *Жени светици в Източното православие*. С., 1995., 97-116.
- Житие на св. преп. Мария Египетска, бивша блудница. От падение към светост*. От св. Патриарх Софроний Йерусалимски. С., 1993.
- Житие и страдание на свети свещеномъченик Киприан и на девицата света мъченица Иустина*.
- Страдание на светия мъченик Арета*. – В: *Жития на светиите от Димитрий, митрополит Ростовски*. Атон, 2007.
- Житие на света първомъченица Текла* – в „Народното четиво през XVI-XVIII век” С. 1990, 183-191.
- Мъчение на Йоан Нови Белиградски*. – в: Григорий Цамблак. Избрани съчинения. С., 2010, 55-62. (или в: *Стара българска литература. Том четвърти. Житиеписни творби*)
- Житие на св. Иван Рилски* – в : *Стара българска литература. Том четвърти. Житиеписни творби*. С., 1986.
- Житие на св Никола Нови Софийски* - в : *Стара българска литература. Том четвърти. Житиеписни творби*. С., 1986.
- Послание, написано от цар Авгар до Господа наш Исус Христос* – в: *Стара българска литература. Том първи. Апокрифи*. С., 1982.
- Дяние на светите апостоли Андрей и Матей*. – *Стара българска литература. Апокрифи*. С., 1982, 185-194.
- Слово за светия апостол Тома*. – *Стара българска литература. Апокрифи*. С., 1982, 201-206.

II. Христоматии, съдържащи преводи на новобългарски на средновековни агиографски творби:

- *Стара българска литература. Том четвърти. Житиеписни творби*. С., 1986.
- *Жени светици в Източното православие*. С., 1995.,
- *Народното четиво през XVI – XVIII в.* С., 1990. (там частта “Жития”, с. 27-235, 263-267).
- *Заветът на св. Иван Рилски*. С., 1990.

III. Сведения за светците в интернет:

- <http://www.newadvent.org/cathen/>
- <http://www.sacred-texts.com/chr/lots/index.htm>
- <http://www.pravoslavieto.com/1/calendar.htm>

- <http://www.fordham.edu/halsall/sbook3.asp#ec2>
- Holy Women of Byzantium: Ten Saints' Lives in English Translation – at:
http://www.doaks.org/publications/doaks_online_publications/ATHW.html
- Internet Medieval Sourcebook. Saints' Lives – at:
<http://www.fordham.edu/Halsall/sbook3.asp#web1>
- Страницата на Боландистите: <http://www.kbr.be/~socboll/>
* * *

РЕСУРСИ

По време на курса на студентите се предоставя *Рийдър* с текстовете за обсъждане и статии върху тях. В електронен вариант *Рийдърът* е достъпен в електронния курс в MOODLE.

[КЪМ ЕЛЕКТРОННИЯ КУРС](#)